

Matematik Dünyası'ndan

md@matematikdunyasi.org

Sanatta mutlak doğru yoktur. Öte yandan matematikte doğru bir tanedir, tartışılmazdır.

Felsefede mutlak doğru var mı yok mu bilmiyorum, muhtemelen yoktur, ama felsefecilerin sık sık tartışmaya girdiklerini, birbirleriyle ters düştiklerini biliyorum. Matematikçiler ise, matematiğin temelleri, güzelliği, önemi, şusu busu gibi felsefî, sanatsal, toplumsal ya da tarihî sorunlara el atmadıkça kavga etmezler.

Bir teoremin kanıtının doğruluğunun tartışıldığı olmuştur, ama ender olmuştur ve kısa sürede kimin haklı kimin haksız olduğu anlaşılmıştır.

Demek ki matematiğin doğrusu bir ve mutlaklıdır. Ne de olsa matematik, diğer bilim dallarının aksine, kendi doğrusunu kendi belirler.

Bu durumda matematikçinin yaratıcı olduğunu söyleyebilir miyiz?

Tek bir doğru varsa ve bu doğru tartışılmazsa, bu doğruyu bulan kişi ne kadar yaratıcı olabilir ki?

Nitekim matematiksel teorem ve kavramların birçoğu dünyanın değişik yerlerinde aynı anda bulunmuşlardır. Ama dünyanın değişik yerlerinde aynı heykelin yapıldığı olmamıştır! Aynı şeyi elli kişi aynı anda bulabiliyorsa, bu kişilerin yaratıcı olduğunu söylemek oldukça güç olmalı.

Üstelik biz matematikçiler yirmi yıl önce gördüğümüz bir teoremi kanıtlayabiliriz, genel kanıt yöntemlerini biliriz çünkü, belli düşünme biçimleri vardır; eh biraz da hafızamızda bir şeyler kalmıştır. Bu sayede derslerimize hazırlanmadan girebiliriz. Eğer matematikte yaratıcılık olsaydı, bu kadar teoremi ve kanıtını hafızamızda tutamaz, elimizi kolumuzu sallaya sallaya sınıfa girip saatlerce konuşamazdık.

Sanatçıyla matematikçi arasında, çalışma biçimi ve ortaya koydukları ürün açısından dağlar kadar fark var; o kadar ki, eğer sanatçıyla yaratıcıysa, matematikçi yaratıcı olamaz sanki.

Ama biz matematikçiler en az bir sanatçı kadar yaratıcı olduğumuza inanırız...

Yukarıdaki tartışmada yaratıcılığın ne demek olduğu tam söylenmiyor, bu yüzden de eksik bir tartışma.

Bir fikir verme açısından satranç ele alalım. Usta bir satranç oyuncusu ne kadar yaratıcıdır? Satranç da matematik gibi kendi doğrusunu kendi belirleyen bir uğraş dalıdır. Hangi hamlenin iyi hangisinin kötü olduğu, her zaman olmasa da çoğu zaman anlaşılır. Mat eden ve en çabuk mat eden hamle iyi hamledir hiç kuşkusuz. Bu hamle şaşırtıcı ve beklenmedik olduğu zaman yaratıcılıktan söz ederiz. Aynı hamleyi birkaç kişinin bulması yaratıcılığın olmadığı anlamına gelmez, gelmemeli.

Sanatçı da, matematikçi de, usta satranç oyuncusu da yaratıcıdır. Bunun böyle olması gerektiğini biliyoruz ama sanırım argümanımız eksik. Eksik çünkü yaratıcı insanın tanımı yanlış. Belli ki yaratıcı insan illa yoktan var eden insan anlamına gelmemeli. Deneyimime göre, yaratıcı insanların yegâne ortak yönü gece gündüz çalışmalarıdır. Gece gündüz çalışıp ortaya bir değer koyana yaratıcı denirse, matematikçinin yaratıcı olduğu su götürmez.

alim